

Uniwersytet w Siedlcach

PRZEMYSŁAW ŁAWRYNOWICZ

ORCID: 0009-0005-6236-2909

psycholog-biznesu@wp.pl

*Interdyscyplinarność w pedagogice jako problem
metodologiczny i wyzwanie współczesnej nauki. Analiza
krytyczna*

Interdisciplinarity in Pedagogy as a Methodological Problem and a Challenge for Contemporary
Science. A Critical Analysis

PROPOZYCJA CYTOWANIA: Ławrynowicz, P. (2026). Interdyscyplinarność w pedagogice jako problem metodologiczny i wyzwanie współczesnej nauki. Analiza krytyczna. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J, Paedagogia-Psychologia*, 39(2), 167–184. DOI: 10.17951/j.2026.39.2.167-184.

ABSTRAKT

Artykuł podejmuje problem interdyscyplinarności w pedagogice, ujmując ją jako kategorię metodologiczną, cechę strukturalną dyscypliny oraz jedno z kluczowych wyzwań współczesnej nauki. Autor wskazuje, że pedagogika, ze względu na przedmiot swoich badań, czyli człowieka funkcjonującego w złożonych kontekstach społecznych, kulturowych, edukacyjnych i technologicznych, nie może rozwijać się w izolacji od innych dziedzin wiedzy. W tekście omówiono znaczenie interdyscyplinarności dla rozwoju teorii i praktyki pedagogicznej, jej obecność w badaniach pedagogicznych oraz rolę w analizie aktualnych problemów edukacyjnych, takich jak globalizacja, cyfryzacja, nierówności społeczne, edukacja wyższa i kompetencje XXI wieku. Jednocześnie podkreślono, że interdyscyplinarność wymaga krytycznej świadomości metodologicznej, ponieważ wiąże się z trudnościami integracji języków naukowych, napięciem między autonomią a otwartością dyscypliny oraz ryzykiem powierzchowności badań. Szczególne znaczenie przypisano także pracy zespołowej, pluralizmowi metodologicznemu i potrzebie zachowania spójności pojęciowej. Perspektywa analityczno-krytyczna pozwala ukazać zarówno potencjał, jak i ograniczenia tego podejścia. Artykuł prowadzi do wniosku, że interdyscyplinarność jest warunkiem rozwoju pedagogiki, o ile opiera się na rygorze, refleksyjności i rzeczywistym dialogu między współczesnymi naukami.

Słowa kluczowe: interdyscyplinarność w nauce; pedagogika; współczesna edukacja

WSTĘP

Celem artykułu jest krytyczna analiza interdyscyplinarności w pedagogice i jej wyzwań w kontekście metodologicznym, badawczym oraz strukturalnym na podstawie wybranych stanowisk autorów polskich i zagranicznych.

Współczesna pedagogika jest ujmowana jako dynamiczna i wielowymiarowa nauka o edukacji, której przedmiotem są złożone procesy wychowania, kształcenia oraz socjalizacji człowieka w zmieniającym się świecie. Jak wynika z argumentacji Kwiecińskiego i Śliwerskiego (2010), pedagogika nie ogranicza się jedynie do opisu praktyki edukacyjnej, lecz podejmuje również jej wyjaśnianie i interpretację w szerokim kontekście społecznym, kulturowym i cywilizacyjnym. Współczesne podejście akcentuje pluralizm teorii, otwartość na różne paradygmaty oraz konieczność uwzględniania przemian społecznych, takich jak globalizacja, zmiany kulturowe czy rozwój technologii. Pedagogika staje się więc nauką refleksyjną i krytyczną, analizującą zarówno praktyki edukacyjne, jak i ich uwarunkowania systemowe, co wpisuje się w jej interdyscyplinarny charakter.

W konsekwencji współczesna pedagogika wpisuje się w szerszy nurt interdyscyplinarnego podejścia do badań nad człowiekiem i jego rozwojem. Jak podkreślają wspomniani autorzy, edukacja nie może być analizowana w oderwaniu od kontekstu społecznego, ekonomicznego i kulturowego, a skuteczne działania pedagogiczne wymagają współpracy różnych dziedzin wiedzy. Interdyscyplinarność staje się więc nie tylko cechą, ale wręcz warunkiem rozwoju współczesnej pedagogiki, umożliwiając lepsze rozumienie procesów edukacyjnych oraz adekwatne reagowanie na wyzwania współczesnego świata (Kwieciński, Śliwerski, 2010).

Pedagogika jako nauka rozwija się w rzeczywistości naznaczonej złożonością procesów społecznych, kulturowych i cywilizacyjnych, dlatego coraz wyraźniej ujawnia się potrzeba przekraczania wąskich granic pojedynczych dyscyplin naukowych. Wiele najważniejszych problemów dotyczących człowieka, jego środowiska życia i edukacji ma charakter interpersonalny i wielowymiarowy, a zatem nie może być wyczerpująco opisywanych wyłącznie z perspektywy jednej nauki. Interdyscyplinarność okazuje się więc nie tylko metodologicznym wyborem, lecz także warunkiem pełniejszego rozumienia zjawisk edukacyjnych, ponieważ pozwala ujmować je w ich rzeczywistych powiązaniach i zależnościach (Markowska-Manista, Niedźwiedzka-Wardak, 2013).

W tym sensie pedagogika jawi się jako dyscyplina szczególnie predestynowana do podejmowania myślenia interdyscyplinarnego. Z jednej strony korzysta ona z dorobku filozofii, socjologii, psychologii czy nauk o kulturze, z drugiej zaś zachowuje własny punkt widzenia skoncentrowany na wychowaniu, kształceniu i rozwoju człowieka. Współczesne problemy edukacyjne wymagają nie tylko łączenia różnych perspektyw poznawczych, ale także refleksji systemowej, pozwalającej dostrzec związki między jednostką, społeczeństwem i globalnymi

przemianami cywilizacyjnymi. Dlatego interdyscyplinarność w pedagogice należy traktować jako jedno z podstawowych narzędzi budowania rzetelnej i adekwatnej wiedzy o edukacji we współczesnym świecie (Markowska-Manista, Niedźwiedzka-Wardak, 2013).

Jak zauważa Opozda (2014), interdyscyplinarność wskazuje na kooperację, ale i współzależność badań prowadzonych na styku różnych dyscyplin i teorii naukowych. Wskazuje to na fakt, że współczesne badania pedagogiczne nie mogą być prowadzone w izolacji, lecz wymagają uwzględnienia różnorodnych perspektyw poznawczych oraz integracji wiedzy pochodzącej z różnych obszarów nauki. Kunowski (2004) podkreśla hybrydowy charakter pedagogiki. Szczególnie wyraźnie widać to w pedagogice pracy, która integruje wiedzę społeczną, ekonomiczną i techniczną (Nyczkało, 2011). Rozwój interdyscyplinarności prowadzi do rozszerzenia pola badań pedagogicznych o dyskursy edukacyjne, narracje biograficzne czy też konteksty kulturowe. Zmiana ta wiąże się z przejściem od ortodoksji do heterogeniczności (Hejnicka-Bezwińska, 2009).

Podobne stanowisko prezentują badacze zagraniczni. Jacobs (2014) podkreśla, że interdyscyplinarność jest niezbędna do rozwiązywania złożonych problemów, których nie można rozwiązać w obrębie jednej dyscypliny. W literaturze międzynarodowej wskazuje się ponadto, że współczesne problemy edukacyjne, takie jak nierówności społeczne, wykluczenie edukacyjne czy wpływ technologii cyfrowych na proces uczenia się, mają charakter problemów złożonych, których rozwiązanie wymaga współpracy wielu dziedzin (Frodeman i in., 2017).

Interdyscyplinarność w pedagogice nie jest zjawiskiem nowym. Już w klasycznych ujęciach tej dyscypliny podkreślano jej powiązania z filozofią, psychologią i socjologią. Jednak współcześnie zakres tych powiązań ulega znacznemu poszerzeniu. Jak wskazuje Nyczkało (2011), przykład rozwoju pedagogiki pracy pokazuje, że proces przygotowania człowieka do funkcjonowania w społeczeństwie i na rynku pracy ma charakter wyraźnie międzydyscyplinarny, obejmujący nie tylko aspekty edukacyjne, ale również ekonomiczne, technologiczne i kulturowe.

Z kolei analiza dydaktyki akademickiej prowadzi do wniosku, że współczesne kształcenie na poziomie wyższym wymaga integracji wiedzy z zakresu pedagogiki, psychologii, socjologii, a także nauk o zarządzaniu i technologii. Jak podkreśla Sajdak (2016), dydaktyka akademicka funkcjonuje na styku wielu dyscyplin i nie może być jednoznacznie przypisana do jednej z nich, co generuje zarówno nowe możliwości badawcze, jak i napięcia metodologiczne.

Warto również zwrócić uwagę na epistemologiczny wymiar interdyscyplinarności. Jak zauważa Klein (2001), interdyscyplinarność nie jest jedynie techniką badawczą, lecz sposobem organizowania wiedzy, który odzwierciedla zmieniające się rozumienie nauki. Oznacza to odejście od modelu nauki opartego na ścisłym podziale dyscyplin na rzecz podejścia bardziej zintegrowanego i refleksyjnego.

Jednocześnie interdyscyplinarność rodzi szereg wyzwań. Opozda (2014) wskazuje, że jej stosowanie wiąże się z koniecznością przezwycięzania różnic metodologicznych oraz językowych między dyscyplinami. Sajdak (2016) zwraca natomiast uwagę na napięcia wynikające z trudności w określeniu przynależności dyscyplinarnej niektórych obszarów badań, takich jak dydaktyka akademicka.

W świetle powyższych rozważań można stwierdzić, że interdyscyplinarność w pedagogice ma charakter zarówno pozytywny, jak i problematyczny. Z jednej strony umożliwia pełniejsze zrozumienie procesów edukacyjnych, z drugiej zaś wymaga wysokich kompetencji metodologicznych oraz świadomości epistemologicznej. Niniejszy artykuł ma charakter analityczno-krytyczny i opiera się na zestawieniu wybranych stanowisk polskich oraz zagranicznych autorów dotyczących interdyscyplinarności w pedagogice i jej wyzwań oraz w kontekście metodologicznym, strukturalnym i badawczym.

INTERDYSCYPLINARNOŚĆ JAKO KATEGORIA METODOLOGICZNA

Interdyscyplinarność w naukach społecznych oznacza proces integracji wiedzy, który prowadzi do powstawania nowych jakości poznawczych i przekracza tradycyjne granice dyscyplinarne. Nie jest ona jedynie sumą różnych perspektyw badawczych, lecz stanowi dynamiczny proces ich wzajemnego oddziaływania, w wyniku którego dochodzi do rekonstrukcji pojęć, metod i sposobów interpretacji rzeczywistości. W tym sensie interdyscyplinarność nie ogranicza się do współistnienia różnych podejść, lecz zakłada ich aktywne współdziałanie oraz tworzenie nowych ram teoretycznych w procesie synergii.

Z perspektywy metodologicznej interdyscyplinarność należy rozpatrywać jako kategorię złożoną, osadzoną w refleksji nad naturą poznania naukowego. Opozda (2014) trafnie zauważa, że całościowe rozwiązanie problemu interdyscyplinarności dokonuje się na gruncie metodologii i filozofii nauk, co wskazuje na jej głęboki wymiar epistemologiczny. Oznacza to, że interdyscyplinarność dotyczy nie tylko sposobu prowadzenia badań, ale również sposobu konstruowania wiedzy oraz jej uzasadniania.

W literaturze anglojęzycznej podkreśla się, że przenikanie dyscyplin jest odpowiedzią na rosnącą złożoność problemów badawczych. Klein (2001) definiuje je jako proces odpowiadania na pytanie, rozwiązywania problemu lub podejmowania zagadnienia, które jest zbyt szerokie lub złożone, aby mogło zostać właściwie ujęte w ramach jednej dyscypliny. Definicja ta wskazuje, że punktem wyjścia dla interdyscyplinarności jest problem badawczy, którego nie da się rozwiązać w ramach jednej dziedziny wiedzy.

Istotnym elementem refleksji nad interdyscyplinarnością jest rozróżnienie między różnymi formami integracji wiedzy. Multidyscyplinarność oznacza sytuację, w której różne dyscypliny analizują ten sam problem równolegle, zachowując

jednak własną autonomię metodologiczną i teoretyczną. W takim ujęciu dochodzi raczej do zestawienia różnych perspektyw niż do ich rzeczywistej integracji. Interdyscyplinarność natomiast zakłada głębszy poziom współpracy, polegający na wzajemnym przenikaniu się koncepcji i metod badawczych, co prowadzi do powstawania nowych jakości poznawczych. Z kolei transdyscyplinarność wykracza poza granice dyscyplin, tworząc bardziej uniwersalne modele interpretacji rzeczywistości, często odnoszące się do problemów praktycznych i społecznych (Frodeman i in., 2017).

Warto podkreślić, że interdyscyplinarność ma również wymiar praktyczny i organizacyjny. Jak podkreśla Repko (2008), skuteczna integracja wiedzy wymaga nie tylko znajomości wielu obszarów wiedzy, ale także zdolności do ich syntezy. Autor ten podkreśla znaczenie ugruntowania w danej dyscyplinie, czyli solidnych podstaw w poszczególnych dyscyplinach, które stanowią warunek konieczny dla prowadzenia badań interdyscyplinarnych. Bez takiego przygotowania istnieje ryzyko powierzchownego łączenia teorii, które nie prowadzi do rzeczywistego postępu poznawczego.

Jednocześnie należy zauważyć, że interdyscyplinarność nie jest wolna od ograniczeń. Opozda (2014) podkreśla, że bywa ona traktowana jako moda, co prowadzi do jej instrumentalnego wykorzystywania w badaniach naukowych. W takich przypadkach zamiast pogłębionej integracji wiedzy mamy do czynienia z eklektycznym zestawieniem różnych koncepcji, które nie tworzą spójnego systemu teoretycznego. Podobne stanowisko prezentuje Klein (2001), zwracając uwagę, że interdyscyplinarność może prowadzić do konfliktów metodologicznych wynikających z różnic między dyscyplinami.

Z epistemologicznego punktu widzenia interdyscyplinarność wiąże się również z koniecznością redefinicji pojęcia wiedzy naukowej. Tradycyjny model nauki, oparty na wyraźnym podziale dyscyplin, ustępuje miejsca podejściu bardziej zintegrowanemu i refleksyjnemu. Jak argumentują Frodeman i in. (2017), współczesna nauka coraz częściej koncentruje się na rozwiązywaniu problemów, a nie na rozwijaniu odrębnych dyscyplin, co prowadzi do wzrostu znaczenia badań interdyscyplinarnych.

W tym kontekście interdyscyplinarność można rozumieć jako odpowiedź na kryzys tradycyjnego modelu nauki, który nie jest w stanie precyzyjnie opisać złożoności współczesnego świata. Jednocześnie jednak jej rozwój wymaga zachowania równowagi między integracją a specjalizacją, ponieważ tylko wówczas możliwe jest osiągnięcie wysokiego poziomu jakości badań.

Podsumowując, interdyscyplinarność jako kategoria metodologiczna stanowi jedno z kluczowych narzędzi współczesnej nauki, umożliwiające analizę złożonych zjawisk społecznych. Jej skuteczność zależy jednak od świadomego i krytycznego stosowania, opartego na solidnych podstawach teoretycznych oraz metodologicznych. Tak rozumiana interdyscyplinarność nie pozostaje jedynie

kategorią metodologiczną, lecz ujawnia się także w samej strukturze pedagogiki jako dyscypliny.

INTERDYSCYPLINARNOŚĆ JAKO CECHA STRUKTURALNA PEDAGOGIKI

Pedagogika jako nauka o wychowaniu i kształceniu posiada z natury charakter interdyscyplinarny, co wynika bezpośrednio ze specyfiki jej przedmiotu badań. Człowiek, będący centralnym obiektem refleksji pedagogicznej, funkcjonuje jednocześnie w wielu wymiarach: biologicznym, psychicznym, społecznym, kulturowym bądź ekonomicznym. Oznacza to, że żadne pojedyncze podejście badawcze nie jest w stanie w pełni uchwycić złożoności procesów wychowania i kształcenia. W konsekwencji pedagogika od samego początku swojego rozwoju zmuszona była do przekraczania granic dyscyplin naukowych i korzystania z dorobku innych dziedzin wiedzy.

Interdyscyplinarność pedagogiki nie ma zatem charakteru wtórnego ani opcjonalnego, lecz stanowi jej immanentną właściwość. Już klasyczne ujęcia tej dyscypliny wskazywały na jej powiązania z filozofią, psychologią czy socjologią, które dostarczały podstaw do refleksji nad naturą wychowania, mechanizmami uczenia się oraz społecznymi uwarunkowaniami edukacji. Współcześnie zakres tych powiązań ulega znacznemu poszerzeniu, obejmując także nauki ekonomiczne, nauki o zarządzaniu, a nawet nauki techniczne i informatyczne, co jest konsekwencją zmian zachodzących w społeczeństwie wiedzy.

Wyraźnym przykładem strukturalnej interdyscyplinarności pedagogiki jest pedagogika pracy. Nyczkało (2011) podkreśla, że strefa przygotowania człowieka do pracy jest obszarem międzydyscyplinarnym, co oznacza, że integruje wiedzę z różnych obszarów życia społeczeństwa. Oznacza to, że analiza procesów kształcenia zawodowego nie może ograniczać się do perspektywy pedagogicznej, lecz wymaga uwzględnienia kontekstu ekonomicznego, społecznego, psychologicznego czy też technologicznego. Przygotowanie jednostki do funkcjonowania na rynku pracy wiąże się bowiem zarówno z nabywaniem kompetencji zawodowych, jak i z rozwojem umiejętności adaptacyjnych, społecznych i poznawczych. Tym samym pedagogika pracy staje się obszarem integracji wiedzy z zakresu socjologii pracy, psychologii organizacji, ekonomii oraz polityki społecznej.

Podobny charakter ma pedagogika rodziny, która również ujawnia strukturalną interdyscyplinarność pedagogiki. Opozda (2014) wskazuje, że wychowanie w rodzinie przekracza możliwości poznawcze pojedynczych dyscyplin. Rodzina jako środowisko wychowawcze jest bowiem jednocześnie przestrzenią relacji emocjonalnych, struktur społecznych, systemów wartości oraz procesów kulturowych. Analiza tego zjawiska wymaga zatem uwzględnienia zarówno perspektywy pedagogicznej, jak i psychologicznej, socjologicznej czy też antropologicznej. Wychowanie w rodzinie

nie jest jedynie procesem intencjonalnym, lecz również efektem oddziaływań nieformalnych, które trudno uchwycić w ramach jednej dyscypliny.

Również w literaturze międzynarodowej podkreśla się, że edukacja ma charakter głęboko osadzony w kontekstach społecznych i kulturowych. Biesta (2016) zauważa, że edukacja jest głęboko osadzona w kontekstach społecznych, kulturowych i politycznych, co oznacza, że nie może być analizowana w oderwaniu od szerszego kontekstu społecznego. Edukacja nie jest bowiem jedynie przekazywaniem wiedzy, lecz procesem formowania tożsamości jednostki, który odbywa się w określonych warunkach społecznych i kulturowych.

W tym sensie pedagogika funkcjonuje jako nauka pogranicza, integrująca różne perspektywy poznawcze. Jej tożsamość nie polega na wyraźnym wyodrębnieniu od innych dyscyplin, lecz na zdolności do ich twórczego łączenia. W ujęciu Kwiecińskiego i Śliwerskiego (2010) pedagogika jest nauką otwartą, której rozwój zależy od dialogu z innymi dziedzinami wiedzy. Otwarty charakter pedagogiki pozwala na elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki społeczne i edukacyjne, ale jednocześnie rodzi pytania o jej granice i autonomię.

Interdyscyplinarność jako cecha strukturalna pedagogiki przejawia się również w rozwoju jej subdyscyplin, takich jak dydaktyka akademicka, pedagogika specjalna czy pedagogika społeczna. Każda z nich integruje różne podejścia teoretyczne i metodologiczne, dostosowując je do specyfiki analizowanych problemów. Podobne zjawisko obserwuje się w innych obszarach pedagogiki, co potwierdza jej hybrydowy charakter.

Jednocześnie należy podkreślić, że interdyscyplinarność pedagogiki nie oznacza jej rozproszenia czy utraty tożsamości. Przeciwnie, stanowi ona źródło jej siły poznawczej. Zdolność do syntetyzowania wiedzy pozwala na tworzenie bardziej adekwatnych modeli wyjaśniających procesy edukacyjne. Pedagogika nie powinna zatem dążyć do izolacji od innych nauk, lecz do świadomego i krytycznego integrowania ich dorobku.

Podsumowując, interdyscyplinarność jako cecha strukturalna pedagogiki wynika z natury jej przedmiotu badań oraz złożoności analizowanych zjawisk. Stanowi ona zarówno warunek rozwoju tej dyscypliny, jak i jedno z jej największych wyzwań. Wymaga bowiem nie tylko otwartości na inne dziedziny wiedzy, ale także zdolności do zachowania spójności teoretycznej i metodologicznej. Strukturalny charakter interdyscyplinarności pedagogiki znajduje swoje szczególne odzwierciedlenie w praktyce badań pedagogicznych.

INTERDYSCYPLINARNOŚĆ W BADANIACH PEDAGOGICZNYCH

Współczesne badania pedagogiczne coraz wyraźniej przyjmują charakter interdyscyplinarny, co wynika z rosnącej złożoności problemów edukacyjnych oraz zmieniającego się kontekstu społecznego i kulturowego. Takie zjawiska

jak nierówności edukacyjne, cyfryzacja procesu kształcenia, globalizacja czy zmiany w strukturze rynku pracy nie mogą być rzetelnie analizowane w ramach jednej dyscypliny. Wymagają one podejścia wieloaspektowego, które uwzględni różnorodne uwarunkowania psychologiczne, społeczne, ekonomiczne bądź kulturowe.

Interdyscyplinarność w badaniach pedagogicznych przejawia się przede wszystkim w integracji różnych podejść teoretycznych oraz metod badawczych. Oznacza to odejście od modelu badań opartych na jednym dominującym paradygmacie na rzecz pluralizmu metodologicznego, który pozwala na bardziej adekwatne uchwycenie badanej rzeczywistości. W tym kontekście szczególne znaczenie zyskują badania o charakterze problemowym, skoncentrowane nie na rozwijaniu jednej dyscypliny, lecz na rozwiązywaniu konkretnych problemów edukacyjnych.

Według Sajdak (2016) dydaktyka akademicka stanowi przykład obszaru badań, który w sposób szczególny ujawnia interdyscyplinarny charakter pedagogiki. Autorka podkreśla, że jest ona jednocześnie subdyscypliną pedagogiczną i nauką przekraczającą granice pedagogiki. Oznacza to, że analiza procesu kształcenia na poziomie wyższym wymaga uwzględnienia wiedzy z zakresu psychologii uczenia się, socjologii edukacji, filozofii, a także nauk o zarządzaniu i organizacji. Dydaktyka akademicka staje się zatem przestrzenią, w której spotykają się różne tradycje badawcze, co prowadzi zarówno do wzbogacenia refleksji pedagogicznej, jak i do powstawania napięć metodologicznych.

Zagraniczni autorzy podkreślają szczególnie znaczenie podejść mieszanych, które stanowią jedno z najważniejszych narzędzi badań interdyscyplinarnych. Creswell (2014) zauważa, że badania metodami mieszanymi zapewniają lepsze zrozumienie problemów badawczych niż każde z podejść stosowane oddzielnie. Oznacza to, że łączenie metod jakościowych i ilościowych pozwala na pełniejsze uchwycenie złożonych zjawisk edukacyjnych, ponieważ umożliwia zarówno analizę ich wymiaru statystycznego, jak i interpretację znaczeń nadawanych im przez uczestników procesu edukacyjnego. W kontekście pedagogiki podejście to ma szczególne znaczenie, ponieważ pozwala łączyć analizę danych empirycznych z refleksją nad doświadczeniem jednostki.

Interdyscyplinarność w badaniach pedagogicznych wiąże się również z koniecznością pracy zespołowej. Współczesne projekty badawcze coraz częściej realizowane są przez zespoły składające się z przedstawicieli różnych dyscyplin, co umożliwia spojrzenie na analizowany problem z wielu perspektyw. Jak zauważają Frodeman i in. (2017), badania interdyscyplinarne są z natury oparte na współpracy i ukierunkowane na rozwiązywanie problemów, co oznacza, że jego istotą jest kooperacja oraz koncentracja na rozwiązaniu konkretnego problemu badawczego. Tego rodzaju podejście wymaga jednak nie tylko kompetencji merytorycznych, ale również umiejętności komunikacyjnych oraz zdolności do negocjowania znaczeń między różnymi tradycjami naukowymi.

Warto podkreślić, że interdyscyplinarność w badaniach pedagogicznych nie ogranicza się jedynie do łączenia metod i teorii, lecz obejmuje również integrację różnych poziomów analizy. Badania pedagogiczne coraz częściej uwzględniają zarówno perspektywę jednostkową, np. doświadczenia ucznia, jak i perspektywę instytucjonalną, np. funkcjonowanie szkoły, oraz systemową – m.in. politykę edukacyjną. Takie wielopoziomowe podejście pozwala na bardziej kompleksowe zrozumienie procesów edukacyjnych.

Jednocześnie należy zauważyć, że interdyscyplinarność w badaniach pedagogicznych wiąże się z określonymi wyzwaniem. Jednym z nich jest trudność w integracji różnych paradygmatów badawczych, które często opierają się na odmiennych założeniach epistemologicznych. Kolejnym problemem jest konieczność zachowania równowagi między szerokością ujęcia a głębokością analizy. Zbyt szerokie podejście może prowadzić do powierzchowności, natomiast nadmierna specjalizacja prowadzi do utraty zdolności integracji wiedzy.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera rola badacza, który musi nie tylko posiadać wiedzę z zakresu własnej dyscypliny, ale także wykazywać się otwartością na inne perspektywy poznawcze oraz zdolnością do ich krytycznej integracji.

Podsumowując, interdyscyplinarność w badaniach pedagogicznych stanowi odpowiedź na złożoność współczesnych problemów edukacyjnych. Umożliwia ona bardziej adekwatne ich zrozumienie, ale jednocześnie wymaga wysokich kompetencji metodologicznych oraz świadomego i krytycznego podejścia do integracji wiedzy.

WYZWANIA I OGRANICZENIA INTERDYSCYPLINARNOŚCI

Interdyscyplinarność, mimo swojego niewątpliwego potencjału poznawczego i aplikacyjnego, wiąże się z wieloma trudnościami, które mają zarówno charakter metodologiczny, jak i organizacyjny. Problemy te wynikają przede wszystkim z konieczności integrowania odmiennych tradycji badawczych, które różnią się nie tylko aparatem pojęciowym, ale również założeniami epistemologicznymi, metodologicznymi oraz aksjologicznymi. W konsekwencji interdyscyplinarność nie jest procesem neutralnym ani łatwym, lecz wymaga świadomego zarządzania napięciami, które pojawiają się na styku różnych dyscyplin.

Jednym z podstawowych problemów jest napięcie między specjalizacją a integracją wiedzy. Rozwój nauki prowadzi do coraz większej specjalizacji, która umożliwia pogłębioną analizę wybranych obszarów rzeczywistości. Jednak, jak argumentuje Opozda (2014), nadmierna specjalizacja prowadzi do fragmentaryzacji wiedzy i utraty zdolności do jej syntetyzowania. Interdyscyplinarność stanowi próbę przezwyciężenia tego zjawiska poprzez integrację różnych perspektyw poznawczych. W literaturze anglojęzycznej problem ten został trafnie

opisany przez Bernsteina (1971), który wskazuje na napięcie między wyraźnym oddzieleniem dyscyplin a sposobem organizowania wiedzy i relacji między jej elementami. Wysoki poziom klasyfikacji sprzyja autonomii dyscyplin, natomiast niski poziom klasyfikacji umożliwia ich integrację, jednak kosztem utraty wyraźnych granic.

Kolejnym istotnym wyzwaniem jest brak wspólnego języka naukowego. Poszczególne dyscypliny wypracowały własne systemy pojęciowe, które są silnie zakorzenione w ich tradycjach teoretycznych. W efekcie te same zjawiska mogą być opisywane w odmienny sposób, co utrudnia komunikację między badaczami. Problem ten ma szczególne znaczenie w naukach społecznych, gdzie wiele pojęć ma charakter wieloznaczny i kontekstowy. Jak wskazuje Klein (2001), interdyscyplinarność wymaga przekładu między językami różnych dyscyplin naukowych. Brak takiej kompetencji prowadzi do nieporozumień i utrudnia integrację wyników badań.

Istotnym problemem są również napięcia związane z przynależnością dyscyplinarną. W ujęciu Sajdak (2016) istnienie nierozwiązywalnych napięć powstających w polu przynależności dyscyplinarnej oznacza, że niektóre obszary badań, takie jak dydaktyka akademicka, nie dają się jednoznacznie przypisać do jednej dyscypliny. Z jednej strony są one zakorzenione w pedagogice, z drugiej zaś korzystają z dorobku innych nauk, co prowadzi do sporów o ich status naukowy. Podobne stanowisko prezentuje Klein (2001), wskazując, że interdyscyplinarność generuje konflikty między różnymi tradycjami naukowymi, które dążą do zachowania własnej autonomii.

Nie można także pominąć ryzyka banalizacji interdyscyplinarności. Dudzikowa (2012) wskazuje, że często jest ona traktowana jako slogan lub modne hasło, które nie znajduje odzwierciedlenia w rzeczywistych praktykach badawczych. W takich przypadkach interdyscyplinarność staje się jedynie deklaracją, a nie realnym sposobem prowadzenia badań. Zjawisko to prowadzi do obniżenia jakości badań naukowych oraz do utraty zaufania do samej idei interdyscyplinarności.

Warto również zwrócić uwagę na organizacyjne aspekty badań interdyscyplinarnych. Wymagają one współpracy zespołowej, która wiąże się z koniecznością koordynacji działań badaczy reprezentujących różne dyscypliny. Jak podkreśla Frodeman i in. (2017), badania interdyscyplinarne mają z natury charakter współpracy, co oznacza, że ich realizacja wymaga nie tylko kompetencji naukowych, ale również umiejętności pracy zespołowej i zarządzania projektami badawczymi. W praktyce może to prowadzić do konfliktów wynikających z różnic w podejściu do badań, priorytetów czy sposobów interpretacji wyników.

Z epistemologicznego punktu widzenia interdyscyplinarność rodzi również pytania o status wiedzy naukowej. Integracja różnych perspektyw może prowadzić do rozmycia granic między dyscyplinami, co z jednej strony sprzyja innowacyjności, z drugiej zaś utrudnia określenie kryteriów oceny jakości badań. Jak

zauważa Bernstein (1971), zmiana struktury wiedzy wpływa na sposób jej organizacji i przekazu, co ma konsekwencje zarówno dla nauki, jak i edukacji.

Podsumowując, interdyscyplinarność stanowi zarówno szansę, jak i wyzwanie dla współczesnej pedagogiki. Umożliwia ona pełniejsze zrozumienie złożonych zjawisk edukacyjnych, jednak jej skuteczne zastosowanie wymaga wysokich kompetencji metodologicznych, umiejętności integracji wiedzy oraz świadomości ograniczeń wynikających z różnic między dyscyplinami. Bez spełnienia tych warunków interdyscyplinarność może prowadzić do powierzchowności badań, zamiast do ich pogłębienia. Warto przy tym zwrócić uwagę na to, że nie każda obecność wielu perspektyw w obrębie jednej dyscypliny oznacza interdyscyplinarność; w wielu przypadkach jest to jedynie eklektyczne zestawienie ujęć bez ich rzeczywistej integracji.

INTERDYSCYPLINARNOŚĆ A WSPÓŁCZESNE WYZWANIA EDUKACYJNE

Współczesna edukacja funkcjonuje w warunkach dynamicznych przemian społecznych, gospodarczych i technologicznych, które w sposób zasadniczy wpływają na jej cele, treści oraz metody. Globalizacja, rozwój technologii cyfrowych oraz transformacje rynku pracy prowadzą do powstania nowych wyzwań edukacyjnych, które mają charakter złożony i wielowymiarowy. W konsekwencji tradycyjne modele kształcenia, oparte na fragmentarycznym przekazywaniu wiedzy, okazują się niewystarczające. Coraz większego znaczenia nabiera podejście interdyscyplinarne, które pozwala na integrowanie wiedzy oraz przygotowanie jednostki do funkcjonowania w zmieniającej się rzeczywistości (Kwieciński, Śliwerski, 2010).

Interdyscyplinarność pedagogiki stanowi jedną z jej fundamentalnych cech, wynikającą bezpośrednio ze złożoności przedmiotu badań, jakim jest człowiek funkcjonujący w wielorakich kontekstach społecznych, kulturowych i historycznych. Jak wynika z analiz Bartniczak (2018), pedagogika nie istnieje w izolacji, lecz rozwija się w ścisłych relacjach z innymi naukami społecznymi i humanistycznymi, takimi jak psychologia, socjologia czy filozofia. Interdyscyplinarność nie jest więc jedynie wyborem metodologicznym, lecz koniecznością poznawczą, umożliwia bowiem uchwycenie wielowymiarowości procesów edukacyjnych, które nie mogą być adekwatnie wyjaśnione w ramach jednej dyscypliny. Jednocześnie jednak prowadzi ona do trudności w wyznaczaniu granic pedagogiki oraz w określaniu jej tożsamości naukowej. Z drugiej strony, jak zauważa ta sama autorka, interdyscyplinarność pedagogiki rodzi napięcie między potrzebą integracji wiedzy a dążeniem do zachowania autonomii dyscypliny.

Z jednej strony zatem obserwujemy konieczność przekraczania granic nauk i otwierania się na nowe konteksty badawcze, z drugiej zaś trwałość struktur

discyplinarnych utrudnia pełną integrację wiedzy. W efekcie pedagogika funkcjonuje jako nauka pogranicza, której siła polega na zdolności do dialogu i syntezy różnych perspektyw, ale jednocześnie zmagą się z problemem niejednoznaczności własnego zakresu przedmiotowego. Interdyscyplinarność można więc traktować zarówno jako szansę rozwoju pedagogiki, jak i źródło jej metodologicznych trudności (Bartniczak, 2018).

Nyczkało (2011) wskazuje, że rozwój technologii oraz procesy globalizacyjne prowadzą do konieczności kształcenia osób zdolnych do uczenia się przez całe życie. Oznacza to, że edukacja nie może ograniczać się do przekazywania wiedzy faktograficznej, lecz powinna rozwijać kompetencje umożliwiające adaptację do nowych warunków. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają takie umiejętności jak krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, kreatywność oraz zdolność do współpracy. Kompetencje te nie mają charakteru jednorodnego, lecz wymagają integracji wiedzy z różnych obszarów, co czyni interdyscyplinarność jednym z kluczowych elementów współczesnej edukacji.

W literaturze międzynarodowej podkreśla się znaczenie tzw. kompetencji XXI wieku, które stanowią odpowiedź na wyzwania społeczeństwa wiedzy. W raporcie OECD (2018) można przeczytać, że edukacja powinna rozwijać zdolność do rozwiązywania złożonych problemów oraz podejmowania decyzji w warunkach niepewności. Jak podkreślono w raporcie, osoby uczące się powinny potrafić łączyć wiedzę z różnych dziedzin oraz wykorzystywać ją w nowych kontekstach, co jednoznacznie wskazuje na konieczność podejścia interdyscyplinarnego. Integracja wiedzy staje się warunkiem skutecznego funkcjonowania jednostki w świecie, w którym granice między dziedzinami ulegają zatarciu.

Interdyscyplinarność odgrywa również istotną rolę w kontekście edukacji wyższej. Sajdak (2016) podkreśla, że proces kształcenia studentów wymaga współpracy przedstawicieli wielu dyscyplin oraz uwzględnienia różnorodnych perspektyw poznawczych. Współczesne szkolnictwo wyższe nie może ograniczać się do przekazywania wiedzy specjalistycznej, lecz powinno przygotowywać studentów do funkcjonowania w złożonych systemach społecznych i zawodowych. Oznacza to konieczność łączenia wiedzy teoretycznej z praktyczną oraz integrowania różnych obszarów kształcenia.

W literaturze anglojęzycznej podkreśla się, że edukacja powinna być ukierunkowana na rozwój zdolności do działania w warunkach niepewności i zmienności. Biesta (2016) wskazuje, że proces edukacyjny nie polega jedynie na przekazywaniu wiedzy, lecz na kształtowaniu podmiotowości jednostki w kontekście społecznym i kulturowym. Oznacza to, że edukacja powinna uwzględniać nie tylko aspekty poznawcze, ale również aksjologiczne i społeczne, co dodatkowo podkreśla znaczenie podejścia interdyscyplinarnego.

Warto również zwrócić uwagę na znaczenie interdyscyplinarności w kontekście nowych technologii edukacyjnych. Rozwój narzędzi cyfrowych oraz

sztucznej inteligencji zmienia sposób uczenia się i nauczania, co wymaga integracji wiedzy z zakresu pedagogiki, informatyki oraz nauk o komunikacji. Edukacja cyfrowa nie jest jedynie technologicznym dodatkiem do tradycyjnego kształcenia, lecz stanowi nową przestrzeń edukacyjną, która wymaga redefinicji dotychczasowych modeli dydaktycznych.

Z perspektywy pedagogicznej interdyscyplinarność stanowi zatem odpowiedź na wyzwania współczesności, ale jednocześnie wymaga świadomego i krytycznego podejścia. Jej skuteczność zależy od umiejętności integrowania wiedzy, zachowania spójności programów nauczania oraz dostosowania metod dydaktycznych do zmieniających się warunków społecznych.

Podsumowując, interdyscyplinarność jest nie tylko narzędziem analizy zjawisk edukacyjnych, ale również kluczowym elementem współczesnej praktyki edukacyjnej. Umożliwia ona przygotowanie jednostki do funkcjonowania w świecie, w którym wiedza ma charakter dynamiczny i złożony, a granice między dyscyplinami ulegają stopniowemu zatarciu.

REFLEKSJA KRYTYCZNA

Interdyscyplinarność stanowi jedno z najważniejszych wyzwań współczesnej pedagogiki, ponieważ wpisuje się w szerszy proces przemian nauki, polegający na odchodzeniu od sztywnych podziałów dyscyplinarnych na rzecz bardziej zintegrowanych modeli poznania. Z jednej strony umożliwia ona pełniejsze i bardziej adekwatne rozumienie procesów edukacyjnych, z drugiej jednak generuje nowe problemy metodologiczne, które wymagają krytycznej refleksji. W tym sensie interdyscyplinarność nie jest jedynie narzędziem badawczym, lecz również kategorią problemową, która zmusza do ponownego przemyślenia podstaw nauki pedagogicznej.

Jedną z podstawowych zalet interdyscyplinarności jest jej zdolność do uchwycenia złożoności zjawisk edukacyjnych. Procesy wychowania i kształcenia nie mają charakteru jednowymiarowego, lecz są wynikiem oddziaływania wielu czynników – psychologicznych, społecznych, kulturowych i ekonomicznych. Interdyscyplinarność pozwala na integrację tych różnych perspektyw, co prowadzi do bardziej kompleksowego ujęcia analizowanych problemów. Jak podkreśla Biesta (2016), edukacja nie jest jedynie procesem przekazywania wiedzy, lecz złożoną, relacyjną i nasyconą wartościami praktyką, co podkreśla konieczność wieloaspektowego podejścia badawczego.

Jednocześnie interdyscyplinarność wiąże się z istotnymi trudnościami metodologicznymi. Jednym z głównych problemów jest ryzyko powierzchowności badań, wynikające z niewystarczającej znajomości poszczególnych dyscyplin. Integracja wiedzy wymaga nie tylko ogólnej orientacji w różnych dyscyplinach, lecz przede wszystkim głębokiego zrozumienia ich założeń teoretycznych

i metodologicznych. W przeciwnym razie istnieje niebezpieczeństwo eklektyzmu, polegającego na nieuporządkowanym łączeniu różnych koncepcji bez ich rzeczowej syntezy.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera postulat świadomego i refleksyjnego stosowania interdyscyplinarności. W kontekście przytoczonej literatury kluczowe jest traktowanie jej jako strategii badawczej, a nie jako uniwersalnego rozwiązania wszystkich problemów naukowych. Interdyscyplinarność powinna być stosowana wówczas, gdy wynika to z natury problemu badawczego, a nie z aktualnych trendów czy oczekiwań środowiska akademickiego.

Kolejnym istotnym aspektem jest napięcie między integracją a tożsamością dyscypliny. Z jednej strony interdyscyplinarność sprzyja rozwojowi pedagogiki poprzez otwieranie jej na nowe obszary badań i inspiracje teoretyczne. Z drugiej strony może prowadzić do rozmycia jej granic oraz utraty wyraźnej tożsamości naukowej. Bernstein (1971) zauważa, że zmiana struktury wiedzy wpływa na sposób jej organizacji, co może prowadzić do osłabienia tradycyjnych podziałów dyscyplinarnych. W kontekście pedagogiki oznacza to konieczność zachowania równowagi między otwartością a autonomią.

Z perspektywy praktyki edukacyjnej interdyscyplinarność ma również istotne znaczenie aplikacyjne. Umożliwia ona łączenie teorii z praktyką oraz lepsze dostosowanie procesów kształcenia do realnych potrzeb społecznych. Jednocześnie jej skuteczne wdrażanie wymaga odpowiedniego przygotowania nauczycieli oraz zmiany sposobu organizacji edukacji. Jak wskazuje Fullan (2007), rzeczywiste zmiany w edukacji wymagają nie tylko nowych narzędzi, ale przede wszystkim zmiany kultury organizacyjnej i sposobu myślenia o procesie uczenia się.

Warto również podkreślić, że interdyscyplinarność wiąże się z określonymi wymaganiami wobec badacza. Współczesny pedagog powinien być nie tylko specjalistą w swojej dziedzinie, ale również osobą zdolną do dialogu z innymi dyscyplinami. Wymaga to rozwijania takich kompetencji jak otwartość poznawcza, krytyczne myślenie oraz umiejętność syntezy wiedzy. Z kolei Klein (2001) stwierdza, że interdyscyplinarność nie polega na prostym łączeniu wiedzy, lecz na tworzeniu nowych struktur poznawczych, które przekraczają tradycyjne granice dyscyplin.

W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę, że nadmierna specjalizacja, mimo iż sprzyja pogłębianiu wiedzy w wąskich obszarach, prowadzi jednocześnie do ograniczenia zdolności do syntetyzowania wiedzy oraz dostrzegania szerszych zależności między zjawiskami. Jak podkreśla Bartniczak (2018), fragmentaryzacja poznania utrudnia całościowe ujmowanie problemów, co w konsekwencji osłabia potencjał interpretacyjny nauki i jej zdolność do adekwatnego opisu rzeczywistości.

Podsumowując, interdyscyplinarność w pedagogice stanowi zjawisko o charakterze ambiwalentnym. Z jednej strony jest źródłem rozwoju i innowacyjności, z drugiej zaś generuje nowe problemy metodologiczne i organizacyjne. Jej

skuteczne wykorzystanie wymaga świadomego, krytycznego i refleksyjnego podejścia, które pozwala na zachowanie równowagi między integracją wiedzy a jej pogłębioną analizą. W tym sensie interdyscyplinarność nie powinna być traktowana jako cel sam w sobie, lecz jako narzędzie służące lepszemu zrozumieniu rzeczywistości edukacyjnej.

PODSUMOWANIE

Interdyscyplinarność stanowi fundament współczesnej pedagogiki, ale jednocześnie pozostaje jednym z jej najbardziej złożonych i wymagających wyzwań metodologicznych. Jej znaczenie wynika przede wszystkim z charakteru współczesnej rzeczywistości edukacyjnej, która jest dynamiczna, wielowymiarowa i osadzona w licznych kontekstach społecznych, kulturowych oraz technologicznych. W takich warunkach tradycyjne, jednowymiarowe podejścia badawcze okazują się niewystarczające, a integracja wiedzy z dyscyplin naukowych staje się warunkiem pełnego poznania procesów edukacyjnych.

Jednocześnie interdyscyplinarność nie powinna być traktowana jako rozwiązanie uniwersalne ani jako cel sam w sobie. Oznacza to, że rozwój pedagogiki wymaga nie tylko otwartości na inne dziedziny nauki, ale także troski o zachowanie własnej tożsamości teoretycznej i metodologicznej. Brak tej równowagi może prowadzić do rozproszenia wiedzy oraz utraty spójności badawczej (Repko, 2008).

W literaturze podkreśla się również, że interdyscyplinarność wiąże się z koniecznością redefinicji sposobu myślenia o nauce. Jak zauważa Klein (2001), procesy integracji wiedzy prowadzą do powstawania nowych struktur poznawczych, które przekraczają tradycyjne granice dyscyplin. W kontekście pedagogiki oznacza to potrzebę rozwijania modeli badawczych, które będą w stanie uchwycić złożoność procesów edukacyjnych, nie tracąc jednocześnie ich specyfiki.

Bieszczad (2019) wskazuje, że interdyscyplinarność i wielojęzykowość pedagogiki niosą zarówno potencjał rozwojowy, jak i zagrożenia w postaci chaosu pojęciowego czy pseudonaukowych dyskursów. Dlatego kluczowe staje się zachowanie równowagi między innowacyjnością a rzetelnością naukową, tak aby język pedagogiki sprzyjał rzeczywistemu rozumieniu i przekształcaniu praktyki edukacyjnej.

Interdyscyplinarność pedagogiki w ujęciu Nowaka (2010) nie sprowadza się jedynie do korzystania z dorobku innych nauk, lecz oznacza rzeczywisty dialog między nimi, oparty na wzajemnej wymianie wiedzy i wspólnym rozwiązywaniu problemów wychowawczych. Autor wyraźnie podkreśla, że sytuacja, w której jedna dyscyplina wykorzystuje drugą w sposób jednostronny, ma charakter jedynie multidyscyplinarny i nie stanowi jeszcze właściwej interdyscyplinarności. Ta ostatnia pojawia się dopiero wtedy, gdy różne nauki wchodzą w relację współpracy, konfrontują swoje perspektywy oraz podejmują wysiłek

ich integracji. W kontekście pedagogiki jest to szczególnie istotne, ponieważ proces wychowania ma charakter złożony i nie może być wyjaśniony przez jedną dyscyplinę. Wymaga on wiedzy m.in. z zakresu psychologii, socjologii, ekonomii czy filozofii.

Nowak (2010) doprecyzowuje również, że interdyscyplinarność stanowi współcześnie konieczność wynikającą zarówno z rozwoju nauki, jak i z natury problemów wychowawczych. Pedagogika jako nauka o człowieku funkcjonuje na styku wielu dziedzin i pełni rolę integrującą różne perspektywy badawcze. Warunkiem efektywnego dialogu interdyscyplinarnego jest jednak nie tylko współpraca, ale także świadomość metodologiczna, znajomość języka innych dyscyplin oraz gotowość do wspólnego tworzenia nowych kategorii i modeli badawczych. Dzięki temu pedagogika nie tylko korzysta z osiągnięć innych nauk, ale także sama je wzbogaca, przyczyniając się do lepszego rozumienia procesu wychowania i rozwoju człowieka.

Zdaniem Gary (2014) interdyscyplinarne podejście w pedagogice wiąże się z określonymi trudnościami, zarówno metodologicznymi, jak i instytucjonalnymi, co ostatecznie umożliwia przezwyciężenie ograniczeń wąskiej specjalizacji i stanowi warunek tworzenia pogłębionej, trafnej oraz użytecznej wiedzy pedagogicznej, odpowiadającej na wyzwania współczesnego świata. Interdyscyplinarność w pedagogice stanowi zatem jej immanentną cechę, wynikającą z samej natury wiedzy o człowieku. Analiza literatury przedmiotu wskazuje, że złożoność procesów wychowania, kształcenia oraz rozwoju jednostki wymaga odwoływania się do różnych dyscyplin naukowych, takich jak psychologia, socjologia, biologia bądź filozofia. Pedagogika nie funkcjonuje więc w izolacji, lecz rozwija się poprzez integrację i reinterpretację dorobku innych nauk, co pozwala na bardziej adekwatne i wieloaspektowe ujmowanie badanych zjawisk (Gara, 2014).

Piorunek (2022) dostrzega fakt, że współczesne badania coraz częściej przekraczają tradycyjne granice dyscyplin, koncentrując się przede wszystkim na rozwiązywaniu konkretnych problemów, a nie na ich formalnym przyporządkowaniu. W efekcie pytanie o przynależność dyscyplinarną traci na znaczeniu na rzecz jakości i użyteczności podejmowanych analiz, co prowadzi do wniosku, że interdyscyplinarność jest nie tyle wyborem, co koniecznością w poznawaniu złożonej rzeczywistości społecznej.

Podsumowując, interdyscyplinarność w pedagogice stanowi jednocześnie szansę i wyzwanie. Jej rozwój wymaga zachowania równowagi między integracją wiedzy a utrzymaniem tożsamości dyscypliny, między otwartością na nowe perspektywy a krytycznym podejściem do ich wykorzystania. Tylko wówczas możliwe jest tworzenie spójnej i wartościowej wiedzy pedagogicznej, która będzie odpowiadać na potrzeby współczesnego świata.

BIBLIOGRAFIA

- Bartniczak, M. (2018). Wokół trudności związanych z określaniem zakresu przedmiotowego pedagogiki. *Colloquium Edukacja – Polityka – Historia*, 3, 5–24.
- Bernstein, B. (1971). *Class, Codes and Control: Theoretical Studies Towards a Sociology of Language*. London: Routledge & Kegan Paul. DOI: 10.4324/9780203014035.
- Biesta, G.J.J. (2016). *Good Education in an Age of Measurement: Ethics, Politics, Democracy*. Milton Park: Routledge.
- Bieszczad, B. (2019). Nowa humanistyka i język współczesnej pedagogiki. Interdyscyplinarne przesłania, *Filozoficzne Problemy Edukacji*, 2, 1–9. DOI: 10.4467/25450948FPE.19.001.10955.
- Creswell, J.W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Dudzikowa, M. (2012). Sytuacja problematyczna interdyscyplinarności w naukach społecznych i humanistycznych (z kryzysem w tle). W: A. Chmielewski, M. Dudzikowa, A. Grobler (red.), *Interdyscyplinarnie o interdyscyplinarności. Między ideą a praktyką*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Frodeman, R., Klein, J.T., Pacheco, R.C.S. (2017). *The Oxford Handbook of Interdisciplinarity*. Oxford University Press. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780198733522.001.0001.
- Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change*. Teachers College Press.
- Gara, J. (2014). Idea interdyscyplinarności i interdyscyplinarna natura wiedzy pedagogicznej. *Forum Pedagogiczne*, 1, 35–54.
- Hejnicka-Bezwińska, T. (2009). Pedagogika wobec wyzwań „późnej nowoczesności”. *Rocznik Naukowy Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy. Transdyscyplinarne Studia o Kulturze (i) Edukacji*, 4, 221–236.
- Jacobs, J.A. (2014). *In Defense of Disciplines: Interdisciplinarity and Specialization in the Research University*. Chicago: University of Chicago Press.
- Klein, J.T. (2001). *Interdisciplinarity: History, Theory, and Practice*. Wayne State University Press.
- Kunowski, S. (2004). *Podstawy współczesnej pedagogiki*. Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie.
- Kwieciński, Z., Śliwerski, B. (red.). (2010). *Pedagogika. Podręcznik akademicki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Markowska-Manista, U., Niedźwiedzka-Wardak, A. (2013). Refleksje dotyczące współczesnych interdyscyplinarnych problemów pedagogiki: na przykładzie nurtu edukacji globalnej. W: Z. Szarota, F. Szlosek (red.), *Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdyscypliny* (s. 237–247). Kraków – Radom: Uniwersytet Pedagogiczny, Wydawnictwo APS, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji PIB.
- Nowak, M. (2010). Dialog interdyscyplinarny i jego modele w uprawianiu pedagogiki. *Rozprawy Społeczne*, 1(4), 3–14.
- Nyczkało, N. (2011). Pedagogika pracy i pedagogika zawodowa w perspektywie międzydyscyplinarnej. *Szkoła – Zawód – Praca*, 2, 44–53.
- OECD (2018). *The future of education and skills 2030: The future we want*. OECD Publishing.
- Opozda, D. (2014). Interdyscyplinarność i intradyscyplinarność w pedagogice rodziny. *Paedagogia Christiana*, 34(2), 169–182. DOI: 10.12775/PCh.2014.029.
- Piorunek, M. (2022). Rozważania o interdyscyplinarności z pedagogiką pracy w tle. *Szkoła – Zawód – Praca*, 23. DOI: 10.34767/SZP.2022.01.04.
- Repko, A.F. (2008). *Interdisciplinary Research: Process and Theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Sajdak, A. (2016). Interdyscyplinarność dydaktyki akademickiej. *Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych*, 69, 5–16.

ABSTRACT

The article addresses the issue of interdisciplinarity in pedagogy, presenting it as a methodological category, a structural feature of the discipline, and one of the key challenges of contemporary science. The author argues that pedagogy, due to its subject of research, namely the human being functioning within complex social, cultural, educational and technological contexts, cannot develop in isolation from other fields of knowledge. The text discusses the importance of interdisciplinarity for the development of pedagogical theory and practice, its presence in pedagogical research, and its role in analysing current educational problems, such as globalisation, digitalisation, social inequalities, higher education and twenty-first-century competences. At the same time, it is emphasised that interdisciplinarity requires critical methodological awareness, as it involves difficulties in integrating scientific languages, tensions between disciplinary autonomy and openness, and the risk of superficial research. Particular significance is also attributed to teamwork, methodological pluralism and the need to preserve conceptual coherence. The analytical and critical perspective makes it possible to show both the potential and the limitations of this approach. The article concludes that interdisciplinarity is a condition for the development of pedagogy, provided that it is based on rigour, reflexivity and genuine dialogue between contemporary sciences.

Keywords: interdisciplinarity in science; pedagogy; contemporary education